

Begeleidingsgesprekken met LES-OGENBLIKKEN

Een praktische aanvulling voor begeleiders

Maak het denken over onderwijs zichtbaar

Met het kaartspel kan het denken zichtbaar worden gemaakt achter het docent-handelen, van de student én van de begeleider. Het kaartspel richt de aandacht op het **voorbereiden** en **analyseren/evalueren** van onderwijsactiviteiten. Daar vindt de meeste denkactiviteit plaats, en daar hebben beginnende docenten vaak nog moeite mee.

Bij aanvang van de opleiding hebben studenten vaak nog weinig inschattingsvermogen: wat vinden leerlingen moeilijk, welk niveau kunnen ze aan, welke instructies hebben ze nodig, etc. Naarmate studenten dit zelf beginnen te oefenen is het voor begeleiders zinvol om toegang te krijgen tot het denkproces van de student. Omgekeerd geldt dit ook: door te observeren zien studenten wel wat docenten doen, maar niet *waarom* ze dat (zo) doen. Toegang tot het *denken achter het handelen* van hun begeleiders is belangrijk voor het leerproces van studenten.

Gericht gebruik van het kaartspel

Het kaartspel kan integraal gebruikt of u kunt enkele kaarten selecteren om gericht(er) te werken. Om deze selectie te vergemakkelijken heeft elke kaart in de gekleurde balk één of enkele sleutelwoorden. U kunt zelf een selectie maken of de student vragen een selectie te maken, om zo aan te sluiten bij wat voor de student op dat moment het meest relevant is.

Werk bij het gebruik van de kaarten niet gelijk op basis van een hele les of onderwijsactiviteit, maar begin met onderdelen daarvan. Denk aan het begeleiden van een werkvorm, een uitleg/instructie, een afsluiting. Bouw dat op tot een complete activiteit.

Niet elke onderwijsactiviteit hoeft van a tot z voorbereid en geëvalueerd te worden met alle vragen. Belangrijk is wel om geregeld te oefenen met de cyclus van voorbereiden, plannen, analyseren en evalueren. Het kaartspel helpt hierbij, aangezien het vooral een denkfunctie (bij gebruik door student alleen) of dialoogfunctie (bij gebruik door student en begeleider samen) vervult.¹

¹ Van der Leeuw, B. (2003) De lesvoorbereiding. een leerzame schrijftaak in de lerarenopleiding primair onderwijs? Zestiende conferentie Het Schoolvak Nederlands. 357-369. http://media.taalunieversum.org/hsnbundel/download/16/hsnbundel-16_249.pdf

Mogelijke gebruik in de opbouw van de begeleiding²

Net zoals bij leerlingen is het bij studenten zinvol om te starten met 'voordoen', dit op te volgen met 'samen doen' en ten slotte 'zelf doen', naarmate de student bekwamer wordt. Hieronder volgen enkele suggesties hoe het kaartspel hiervoor kan worden ingezet.

1. **Voordoen** – Als begeleider beantwoordt u de vragen op de kaarten. Dit kan lastig zijn wanneer u door ervaring impliciet en routinematig denkt en handelt. Laat dan de student eventueel u bevragen in de rol van gesprekspartner. Met de vragen op de **rode kant** maakt u zichtbaar welke overwegingen u had voor de lesopzet. Met de vragen op de **blauwe kant** maakt u zichtbaar wat u heeft opgemerkt in de les en welke betekenis u hieraan geeft voor een volgende les.
2. **Samen doen, een geobserveerde les** – Wanneer de student een les heeft geobserveerd kunt u de vragen op de **blauwe kant** gebruiken om te bespreken wat de student heeft opgemerkt. Eventueel kunt u vooraf samen kaarten selecteren om het gesprek af te stemmen op kijkvragen van de student. Let op: de formulering van sommige vragen moet in deze bespreking anders geïnterpreteerd worden. Zo kan bijvoorbeeld de vraag 'Paste de les bij jou?' (blauwe zijde kaart ♥02) worden opgevat als 'Paste de les die je observeerde bij de docent die de les verzorgde?', maar ook als 'Paste de les die je observeerde bij jou, als jij de docent zou zijn geweest?'.

3. **Samen doen, een les voorbereiden** – Overleg met de student over de vragen op de **rode kant**. Wisselen bij de vragen ideeën uit over de lesopzet, geef uw redeneringen hierbij en vraag die ook van de student. Probeer samen op te denken. Noteer of selecteer de kaarten die waardevol bleken: de **blauwe kant** van deze kaarten kunt u in de nabespreking gebruiken om dan gericht terug te kijken met de student.
4. **Zelf doen** – Laat de student hardop denkend de vragen beantwoorden. Stel daarbij vragen om de student verder te helpen. Bouw dit verder af naarmate de student bekwamer wordt. Let erop om rode kant en blauwe kant af te wisselen om het denken in lessenreeksen en leerlijnen te ondersteunen: bespreek dus niet alleen een les voor met **rode kant** en daarna na met **blauwe kant**, maar bespreek ook eens een les na met **blauwe kant** en bespreek dan de volgende les aan dezelfde klas voor met de **rode kant**.

² Het afbouwen van begeleiding op de hier beschreven manier heet ook wel (met een anglicisme): gradual release bij co-planning. Onderzoek laat zien dat dit een effectieve begeleidingsaanpak is voor beginnende docenten om onderwijs te leren voorbereiden. Zie ook: Pylman, S. (2016). Reflecting on Talk: A Mentor Teacher's Gradual Release in Co-Planning, *The New Educator*, 12(1), 48-66. <http://dx.doi.org/10.1080/1547688X.2015.1113347>